

EKİM DEVRİMİNİN TÜRK MİLLİ MÜCADELESİNE ETKİLERİ

Aslı Atay

Özet: I. Dünya Savaşı'nın arkasından imzalanan 30 Ekim Mondros Ateşkes Anlaşması, koşullarıyla işgalden kurtulmaya çalışan Türk milletinin elinden her şeyini almıştı. Anadolu hem içte hem de dışta mücadele halindeydi. Gerek askeri gerekse lojistik ihtiyaçların karşılanabilmesi için Milli Mücadele'ye bir destek lazımdı. Aynı yıllarda Osmanlı Devleti'nin onlarca yıllık rakibi olan Rusya'da da benzer hareketlenmeler görülmekteydi. bir rejim değişikliğine gidiliyordu. Rusya'da gerçekleşen 1917 Ekim Devrimi Türkiye için bir fırsattı ve bu gelişme sonucunda Ankara ve Moskova hükümetleri birbirine yakınlaştı.

Anahtar Kelimeler: Milli mücadele, Ekim devrimi, sosyalizm

The Effects of October Revolution on Turkish National Struggle

Abstract: With its conditions 30th October Mondros Cease-Fire Treaty signed after the World War I had taken away everything from the Turkish nation trying to get rid of the invasion. Anatolia was struggling both inside and outside. There needed a support to National Struggle either to meet the military or logistic needs. In the same years similar movements in Russia, which had been the rival of Ottoman Empire for years were observed. It was about to head for a change of regime. The 1917 October Revolution was an opportunity for Turkey and as a result of this event Ankara and Moscow governments got closer to each other.

Keywords: Turkish National War of Independence, 1917 Russian revolution, socialism

“Emperyalistlerin gururunu kıracağına, padişahı da yordakçılıyla birlikte silip süpüreceğine inanıyorum. Ona, yani Türk halkına yardım etmemiz gerekiyor.” Lenin (Aralov, 47)

I. Dünya Savaşı'nın arkasından imzalanan 30 Ekim Mondros Ateşkes Anlaşması, koşullarıyla işgalden kurtulmaya çalışan Türk milletinin elinden her şeyini almıştı. Ordusuz, savunmasız ve lidersiz kalan Türk milleti, bağımsızlık mücadelesine başladığında ortaya oldukça vahim bir durumun çıktığı inkâr edilemez bir gerçektir. Anadolu hem içte hem de dışta mücadele halindeydi. Gerek askeri gerekse lojistik ihtiyaçların karşılanabilmesi için Milli Mücadele'ye bir destek lazımdı. Aynı yıllarda Osmanlı Devleti'nin onlarca yıllık rakibi olan Rusya'da da benzer hareketlenmeler görülmekteydi; bir rejim değişikliğine gidiliyordu. Bu rejim değişikliği beraberinde yeni bir ideolojiyi de beraberinde getiriyordu: Sosyalizm. Rusya'da gerçekleşen 1917

Ekim Devrimi Türkiye'nin gökte ararken yerde bulunduğu bir fırsattı ve bu gelişme sonucunda Ankara ve Moskova hükümetleri birbirine yakınlaştı.

Peki, I. Dünya Savaşı'nda karşılıklı savaşan bu iki ülkeyi aynı yolda buluşturan, hatta yıllar sürececek bir ittifaka sürükleyen sebep neydi? Milli Mücadele hareketi Moskova'dan ne gibi yardımlar alacaktı? En önemlisi Rusya'daki devrim Türkiye'de nasıl bir iz bırakacaktı?

Ekim Devrimi'ne Hazırlık Süreci

Çarlık Rusya'sı, otoriter/otokrat rejimi ve bünyesinde barındırdığı uluslara yaptığı baskı yüzünden "ulusların hapishanesi" olarak adlandırılmaktaydı. 1905'te Rus-Japon savaşlarından yenilgiyle çıkan Rusya'da askeri başarısızlık ekonomik gerginliğe sebep olmuştu. Çarlık Rusya'sı kırılğan bir ekonomiye sahipti. Rus çarı ise her şeye rağmen I. Dünya Savaşı'na girmeye kararlıydı. Bu kararlılık savaşın etkilerinin cephe dışındaki halk tarafından en kuvvetli şekilde hissedilmesine yol açtı. Örneğin, 1913'te Rus yönetimi silahlı kuvvetlere 970 milyon ruble ayırırken, sağlık ve eğitime ise ancak 157 milyon ruble ayırmıştı. Bir başka şaşırtıcı gerçek ise aynı yılda, ortalama bir Rus yurttaşının geliri, çağdaşı olan bir İngiliz yurttaşının gelirinin ancak % 27'si kadarken, devletin bu gelirden o günkü savunma giderlerine ayırdığı oranın, ortalama bir İngilizinkine oranla % 50 fazla olmasıydı. Sonunda bu başarısızlığın toplumda yol açtığı rahatsızlık büyüdü ve Çarlık rejimi 1917 Şubat Devrimi ile devrildi.

Ekim Devrimi, 1917 Şubat devrimi ile başlayan "devrimci" sürecin bir diğer aşaması olarak değerlendirilir. Duma'da,¹ çoğunluğunu Çarlık rejimine yakın kişilerin oluşturduğu milletvekilleri yönetimi ele geçirmeye çalıştılar. Geçici bir hükümet kurulduğu ilan edildi. Ancak Geçici Hükümetin uyguladığı politikalar Çarlık Rusya'sından farklı değildi. Bu da zaten oldukça güçlü olan köylü, işçi ve asker örgütlenmesinin tabanda daha çok hissedilmesine neden oldu. Burada önemli bir noktadan bahsedilmesinde fayda var; Artık, yönetim çift başlı olarak nitelendiriliyordu. Temmuz günleri ile iktidarını kuvvetlendiren Geçici Hükümetin Kornilov Olayı² ile desteği azalınca, ik-

¹ Duma, Rusya Federasyonu federal meclisinin aşağı kanadına verilen ad. Çarlık Rusya'sında 1905-1917 yılları arasında etkin olan yasama meclisine de дума adı verilir.

² Lavr Georgiyeviç Kornilov (18 Ağustos 1870-13 Nisan 1918): Rusya'da Şubat Devriminden sonra başlayan iç savaş sırasında Rus ordu komutanı, general. Tarihte en çok *Kornilov Olayı* olarak bilinen ve Ağustos-Eylül 1917 tarihinde yaptığı başarısız darbe girişimiyle hatırlanır. Darbe girişimi Aleksandr Kerenski'nin Geçici hükümetini güçlendirmek amacıyla yapılırsa da, sonunda Bolşevikler sayesinde başarısız olacak ve Kornilov Kerenski tarafından tutuklanacaktır. Bu olay Ekim Devrimi'ne giden yolda Bolşeviklerin elini güçlendiren bir öneme sahiptir.

tidar Sol SR'lerin çoğunlukta olduğu Sovyetlere geçmişti. Bu da Rus iç savaşını başlatmıştı. Galip tarafın yoluna devam edeceği çok açıktı. Monarşi yanlılarının karşısında Bolşevikler vardı ve galip olan taraf onlar olmuştu. Böylelikle 1990'a kadar dünyanın en güçlü kutuplarından birini oluşturacak "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği" kuruldu. Ekim Devrimi, Ekim Darbesi ya da Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, ne denilirse denilsin bu hareket yalnızca sosyalist rejimlerle yönetilen milyonlarca insanı değil, dünyanın geri kalanını da etkileyen bir devrim ve modern dünya tarihinin en önemli olaylarındandı.

Bu denli etkili bir olaydan, Sovyetlerin yanı başındaki komşusu Türklerin etkilenmemesi mümkün değildi. Bu etkileşim, Milli Mücadele ile başlayacak ve Atatürk'ün ölümüne dek sürecek iyi ilişkilerle devam ettirilecekti. Sovyetlerin, Türk toplumu üzerindeki etkilerini değerlendirmek için öncelikle bu etkinin hangi alanlarda olduğuna değinmek gerekmektedir.

İttifak Öncesindeki Gelişmeler

Daha Ekim Devrimi gerçekleşmeden, Osmanlı topraklarında sosyalizm bilinmekte ve bir kesim tarafından benimsenmektedir. Ancak bu dönemde, sosyalizm daha çok azınlıkların ilgi alanına girmektedir. Ermeni ve Rumların yanı sıra az sayıda da olsa sosyalizm yanlısı Türklere de rastlamak mümkündür. Ancak bu sosyalist Türkler de daha çok Avrupa sosyalizmi ile meşguldürler ve bu da Rusya ile bağlantı kurmalarına engel teşkil etmekteydi. Aynı dönemde, Mustafa Kemal ise Bolşeviklerle ittifak yapmanın yolunu arıyordu. Mete Tunçay'ın BBC Türkiye'ye verdiği bir röportajda da değindiği üzere, daha 1919 öncesinde Mustafa Kemal, Bolşeviklerle iletişime geçmeleri gerektiğini dile getirmişti.³ Kafkas Seddi'nin geçilmesi gerektiğini düşünüyordu. Çünkü Kafkas bölgesinde bağımsızlıklarını kazanan devletler, İngiltere'nin kurgusu doğrultusunda hareket ediyorlardı. Atatürk'ün Milli Mücadele başlamadan Bolşeviklerden yana olup olmadığı tartışıla dursun, bugün bazı görüşlerin aksine net olan bir şey var ki o da Rusların Milli Mücadele'yi desteklediği gerçeğidir. Çanakkale Savaşı'nda boğazdan İtilaf Devletlerinin gemilerini geçirmeyen Türkler, aslında Bolşeviklere en büyük yardımı yapmışlardı. İngiltere ve Fransa'dan yardım alamayan Çar ve yandaşları, Bolşeviklere yenilmişler

³ Güney Yıldız'ın Mete Tunçay ile yaptığı 7 Kasım 2007 tarihli röportaj.
http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2007/11/071107_bolshevik.shtml

ve Sovyet kurulmuştu. Bu noktada, her iki yeni devletin de yani kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Sovyetlerin ortak düşmanı "emperyalizm"di. Düşmanımın düşmanı dostumdur sözünün burada devletler için de geçerli olduğunu görebiliriz.

Bolşeviklerle Kurulan İttifak

"Ortaklaşa amacımız, emperyalizmle savaşmak, Doğu halklarını sömürgeciliğin boyunduruğundan kurtarmaktır."
(Aralov, 90)

Atatürk'ün Sovyet elçisi Aralov ile geçen konuşmasında belirttiği gibi, Bolşevikler de Türkler de aynı güce karşı savaşıyordu. Bu da gelişecek ilişkilere payda oluşturdu. Ancak Atatürk'ün büyük bir endişesi vardı: İçişlerine karışılması. Orduya verilecek yiyeceğin bulunmadığı bir dönemde Atatürk iyi niyetle gelecek hiçbir yardımı geri çeviremezdi ancak, Aralov gibi onlarca Rus ajanının Anadolu'da dolaştığı, Ermeni meselesinin tartışıldığı bir durumda da temkinsiz davranamazdı. Bu nedenle, Mustafa Kemal, kendi kontrolünde bir komünist partisi kurulmasını sağladı. Buradaki amaç ülkedeki komünist örgütleri tek çatı altında tutmaktı. Aslına bakılırsa o dönemde Mustafa Kemal'in Bolşevizm'e açıktan açığa karşıt bir çizgisi yoktur. Ancak Mustafa Kemal, tam bağımsızlık çizgisinin gereği olarak Rusya ile ilişkileri belirli bir denge içinde tutmaya gayret etmektedir.

Öte yandan Lenin ise Aralov Türkiye'ye hareket etmeden hemen önce, kendisiyle yaptığı konuşmasında farklı bir görüş ileri sürüyordu: "Mustafa kemal tabii ki sosyalist değildir. Ama görülüyor ki iyi bir teşkilatçı. Kabiliyetli bir lider milli burjuva ihtilalini idare ediyor. İlerici akıllı bir devlet adamı bizim sosyalist inkılâbımızın önemini anlamış olup Sovyet Rusya'ya karşı olumlu davranıyor. O istilacılara karşı kurtuluş savaşı yapıyor."⁴

Burada Lenin'in Mustafa Kemal hakkında söylediklerine dikkat etmek gerekmektedir. Lenin, Mustafa Kemal'i sosyalist olarak görmediği gibi, onu aynı zamanda "*burjuva lideri*" olarak tanımlamıştır ki, bu da Lenin tarafından yapılmış bir iltifat olarak nitelendirilemez. Ancak Lenin'in de kabul ettiği üzere, Anadolu'da Osmanlı'dan kalma bir sanayileşmenin olmaması, kuvvetli bir işçi sınıfının oluşmasını engellemiştir. Dolayısıyla, Mustafa Kemal'in herhangi bir işçi hareketine önderlik etmesi de bu ölçü de zordu. Fakat Le-

⁴ Aralov, S.İ., *Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları -1*, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul, 1997, s. 47.

nin, Anadolu'daki hareketi nasıl adlandıırırsa adlandırsın yardım edeceğinin altını çizmekteydi. Kuşkusuz ki, Lenin'in Türk Milli Mücadelesi'ne yardım etmek istemesindeki tek gaye "iyilik yapmak ihtiyacı" değildi. Türk Milli Mücadelesi'nin kaybedilmesi demek, Sovyetlerin İngiltere ve de Fransa ile komşu olunması demektir. Ki bu da Sovyetler için büyük bir tehdit oluştuyordu. Bir diğer bakış açısıyla ise, Lenin, Türk Milli Mücadelesinin Doğu'daki diğer sömürülen milletlere örnek teşkil edeceğini düşünüyordu. Bu milletlerin sömürülmesi, emperyalizmin baş kaynağıydı. Kapitalist devletler sömürgelerini kaybederse, güçlerini de kaybedeceklerdi ve bu yaklaşım, Bolşeviklerin Türk Milli Mücadelesine desteğini arttırdı. Türkiye Komünist Partisi de aynı nedenden ötürü her zaman milli mücadeleyi desteklemiştir. Bu TKP Merkez Komitesinin şu bildirisinden anlaşılmaktadır: "Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı Anadolu'da başlayan milli isyan hareketi, uluslararası proletarya cephesinde güç katmakta ve batı burjuvazisinin ekonomik ve soyguncu planlarının gerçekleşmesini büyük ölçüde engellemekle, büyük bir tarihi rol oynuyor."⁵

Bu ortak hedefler ve çıkarlar dolayısıyla iki hareket arasında görüşmeler hız kazanmıştı. Süreci etkin kılmak için iki devlet arasında 16 Mart 1921'de Moskova Anlaşması imzalandı. Bekir Sami Bey Başkanlığı'nda Moskova'ya giden heyet, bazı hususları tespit etmiş ve Brest-Litovsk Barış Anlaşması'na⁶ karşılık 2 Ağustos 1920'de iki hükümet arasında olumlu gelişmeler başlamıştı. Ancak Çiçerin ile Ermenistan'la ilgili meselelerde anlaşılabilmesi üzerine bu görüşme ertesi yıla bırakılmıştır. Ertesi yılki görüşmelere Ali Fuat Paşa heyeti katılmış ve Ermenistan ile sınırın belirlenmiş olmasından ötürü bir sorun çıkmadan Moskova Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma üzerine iki hükümet arasında dostluk ilişkileri netleşmiş ve Mondros Ateşkes Anlaşmasının ağır koşulları altında ezilen Türk Bağımsızlık mücadelesi için kaybedilecek zaman olmadığını gören Mustafa Kemal Lenin'e bir mektup yollayarak ve bazı taleplerde bulunmuştur. Türk Milli Mücadelesi Sovyet Rusya'dan: 200.000 tüfek, 5.000.000 mermi, 400 top, 75.000 top mermisi, 500 mitralyöz, 100 kamyon, 100.000 asker elbisesi, ayda 600 ton benzin, ilaç ve çeşitli malzeme talep etti.⁷

Bu yardımlardan bir kısmı gelmezken, bir kısmı da çeşitli zaman dilimlerinde gelebildi. Sovyetler birinci parti olarak 21 Eylül 1920'den, 15 Ekim 1920'ye

⁵ Kahramanoğlu, İnan, *Suphi*, İleri Yayınları, İstanbul, 2008, s. 93.

⁶ Bu anlaşma 3 Mart 1918 tarihinde Rusya ile Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan arasında imzalanmış, İttifak devletlerinin yenilmesi üzerine geçersiz kalmış bir barış anlaşmasıdır.

⁷ <http://www.kurtulussavasi.org/asptm/ulusalmucadeleninkaynaklari.php>

kadar 2.815 İngiliz tüfeği, 1885 sandık İngiliz piyade cephanesi yolladılar. Ayrıca Giresun Alayı Komutanı Osman Ağa'ya da 500 İngiliz tüfeği ve 250 sandık cephane verildi. Sovyet yardımınının 18 Eylül 1921'den 14 Haziran 1922'ye kadarki genel toplamı şöyledir: 43.374 piyade tüfeği, 56.042 sandık piyade tüfeği mermisi, 18 sandık Rus piyade tüfeği fabrikası aletleri, 318 ağır ve hafif makinelili tüfek, 81 top, 13 Rus bomba topu, 159.043 top mermisi, 40 sandık Fransız el bombası, 83 sandık İngiliz el bombası, 200 adet Rus el bombası, 60 süvari kılıcı, 10 sandık dumansız barut, 48 sandık Rus piyade mermi kovana, 8 sandık Rus piyade mermi kapsülü, 104 sandık Rus piyade mermi çekirdeği.⁸

Bu yardımlardan ayrı olarak, Sovyet Rusya milli mücadeleyi desteklemek amacıyla milli mücadeleye nakit para yardımında da bulundu. Bu maddi yardımı zaman dilimlerine ayrıldığında şu tablo oluşmaktadır:

1920 Yılı	Cinsi	TL Olarak
516.800	Adet Altın Ruble	304.912
1.000.000	Adet Altın Ruble	590.000
1.500.000	Adet Altın Ruble	885.000
50.000	Adet Altın Ruble	29.500
100.000	Osmanlı Altını	507.000
Toplam		2.316.412
1921 Yılı	Cinsi	TL Olarak
4.000.000	Adet Altın Ruble	2.360.000
4.000.000	Adet Altın Ruble	2.360.000
1.160.000	Adet Altın Ruble	900.000
240.000	Adet Altın Ruble	241.000
400.000	Adet Altın Ruble	236.000
Toplam		5.997.000
1922 Yılı	Cinsi	TL Olarak
1.100.000	Adet Altın Ruble	649.000
3.500.000	Adet Altın Ruble	2.065.000
Toplam		2.714.000
Genel Toplam		11.028.012

Bu miktarda yardıma rağmen, Milli Mücadele gerçek bütçesine ulaşamadan tamamlanmıştır. Bu yardım olmaksızın Milli Mücadele başarıya ulaşabilir miydi, bu tartışılabilir bir meseledir. Ancak şu soru en azından daha net bir cevabı işaret etmektedir: Bolşevik yardımı olmadan Milli Mücadele bu kadar kısa sürede ve bu başarıyla gerçekleştirilebilir miydi?

⁸ <http://www.kurtulussavasi.org/asphtml/ulusalmucadeleninkaynaklari.php>

Sovyetlerin İdeolojik Etkisi

Milli Mücadele'ye yapılan Bolşevik yardım tartışılırken, bağımsızlığını kazanan Türk milletinin Sovyetlerden aldığı ideolojik yardım da tartışılmaktadır. Ekim Devrimi'nin yani Bolşevizmin yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti üzerinde etkileri çok temel ve kalıcı olmuştur. Bu etkiler Cumhuriyet'in inkılâpçılık, halkçılık ve devletçilik ilkelerinde yerini bulmuştur. Mustafa Kemal, Türkiye'yi inkılâplar üzerine inşa etmiştir. Bu inkılâplarda ise Batı örnek alınmıştır. Burada Batı'nın örnek alınması, bazı çevrelerce Sovyet Rusya'dan uzaklaşıp, emperyalizme yaklaşmak olarak değerlendirilse de aslında burada ince bir ayırım vardır. Atatürk'ün söylemlerine bakıldığında hiçbir zaman "*Batıcılık*" ya da "*kapitalistlik*" ifadesine rastlanılmadığı görülür. Atatürk, hedefi Batılılaşma olarak değil, çağdaşlaşma olarak belirler ve bunda Ekim Devrimi'nin etkisi görülür: "Biz Batı medeniyetini bir taklitçilik yapalım diye almıyoruz. Onda iyi olarak gördüklerimizi, kendi bünyemize uygun bulduğumuz için, dünya medeniyet seviyesi içinde benimsiyoruz."⁹

Aynı şekilde, halkçılık ilkesi de dünyayı etkileyen sosyalist hareketin bir sonucudur. Halkçılık ilkesi Türk toplumuna verilmek istenen sosyal ve ekonomik eşitliğin sembolüdür. Bu sembolün de Ekim Devrimi ile dünyayı saran sosyal eşitlik kavramından alınması mümkündür. Devletçilik ilkesi ise Türkiye'nin özel koşulları göz önünde bulundurularak kısa bir sürede kabul edilir. Devletçilik, ülkenin genel ekonomik faaliyetlerinin düzenlenmesi ve özel sektörün girmek istemediği veya yetersiz kaldığı ya da ulusal çıkarların gerekli kıldığı alanlara Kamu İktisadi Teşekkülleri olarak girilmesini öngören ilkedir. Türkiye devletçiliği Batı'daki mali sermaye egemenliği altındaki oligarşik devlet faaliyetlerine benzemediği gibi Rusya'daki kolektivist devletçiliğe de benzemez. Ancak, bu ilkenin bir sonucu olan ilk Beş Yıllık Kalkınma programının Sovyetler tarafından hazırlandığı göz ardı edilmemelidir. Bu, "Türkiye Cumhuriyet'i sosyalistti" demek değildir; çünkü tarihsel süreç içerisinde iki komşu devletin birbirinden etkilenmesi kadar, Ekim Devrimi gibi bütün dünyayı etkileyen bir olayın Türkiye'yi etkilemesi de doğal bir sonuçtur.

Sonuç

Dünya tarihindeki en etkili devrim hareketlerinden ikisi, Bolşevik ihtilali ve Türk bağımsızlık mücadelesi, "emperyalist Batı'ya" karşı gerçekleşmiş olma-

⁹ Atatürk, *Nutuk*, Yakamoz Yayınları, İstanbul, 2007.

larıyla benzerlik gösterirler. Sovyet Rusya'nın yardımı Türk milli bağımsızlık mücadelesinin kazanılmasını hızlandırır. Gelişen ilişkiler, Türk sosyalist hareketlerinin güç kazanmasını sağlarken, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin günümüze dek uzanan ilkelerine temel oluşturur. 24 Ekim 1917 Ekim Devrimi, kendi coğrafyasıyla beraber, yıkılan Osmanlı Devleti'nin küllerinden doğan Türk milli mücadelesini ve neticesinde Türkiye Cumhuriyeti'ni de sosyal ve ekonomik olarak etkiler. Bu etkilerin ve yardımların kanıtı tarihte yerini bulduğu gibi, bugün Taksim Meydanındaki anıtta da yerini alır: "*Rusya'nın ve büyük lider Lenin'in yaptığı yardımlar için teşekkür ederim.*" Mustafa Kemal.

Kaynakça

- Alpkaya, Gökçen ve Faruk Alpkaya, *20. Yüzyıl Dünya ve Türkiye Tarihi*, Tarih Vakfı Yay, İstanbul, 2004.
- Aralov, S.İ., *Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları -1*, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul, 1997.
- Aralov, S.İ., *Bir Sovyet Diplomatın Türkiye Hatıraları -2*, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul, 1997.
- Atatürk, *Nutuk*, Yakamoz Yayınları, İstanbul, 2007.
- Kahramanoğlu, İnan, *Suphi*, İleri Yayınları, İstanbul, 2008.
- Kennedy, Paul, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, Çev. Birtane Karanakçı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1994.
- Meral, Advıye, "Sosyalistler Kemalist Devrim'i Nasıl Değerlendirmeli?", *Teori*, Sayı: 238, Kasım 2009.
- Nişanyan, Sevan, *Yanlış Cumhuriyet*, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008.
- Reed, John, *Dünyayı Sarsan On Gün*, Çev. Rasih Güran, Yordam Kitap, İstanbul, 2008.
- Tunçay, Mete, "Şefik Hüsnü'nün Raporu: TKP'nin Altı Aylık Cumhuriyete Bakışı", *Toplumsal Tarih*, Ekim 2008, s. 32-36.
- Tunçay, Mete, *Türkiye'de Sol Akımlar 1925-1936*, Cilt: 2, İletişim Yayınevi, İstanbul, 2009.
- http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2007/11/071120_bolshevik_revolution.shtml (22.10.09)
- http://www.rusya.ru/tur/index/history_of_russia (15.10.09)
- www.kurtuluscephesi.com/ekim/ekim.html (15.10.09)
- www.bibilgi.com/1917-Rusya-Devrimi (15.10.09)
- <http://www.maxicep.com/turk-ve-dunya-tarihi/mondros-ateskes-anlasmasinin-baslica-maddeleri-35831.html> (20.01.10)
- http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2007/11/071107_bolshevik.shtml (11.01.10)
- <http://www.scribd.com/doc/23829867/Sosyalistler-Kemalist-Devrim-i-Nas%C4%B1l-De%C4%9Ferlendirmeli-Advıye-MERAL-Teori-Dergisi-Say%C4%B1-238-Kas%C4%B1m-2009> (11.01.10)
- <http://www.ataturkyuksekkurum.gov.tr/> (11.01.10)
- <http://www.ttk.org.tr/> (11.01.10)
- <http://www.akmb.gov.tr/> (11.01.10)
- <http://www.ataturk.net/> (11.01.10)
- <http://www.tsk.mil.tr/> (11.01.10)